

Qafqazdan olan və Parisi fəth edən qız

Azərbaycan əsilli fransız yazıçısı Baninə həsr olunmuş
metodik vəsait

Bakı – 2016

Tərtib edən:
Redaktə edən:

Təranə Hacıyeva
Şəhla Qəmbərova
Əməkdar Mədəniyyət İşçisi

**Qafqazdan olan və Parisi fəth edən qız:
Azərbaycan əsilli fransız yazıçısı Baninin 111 illiyi
ilə əlaqədar hazırlanmış metodik vəsait / tərtib edən
Təranə Hacıyeva; red. və bur. məsul Şəhla
Qəmbərova; F. Köçərli adına Respublika Uşaq
Kitabxanası. - Bakı. - 2016. – 20 s.**

(C)F. Köçərli adına Respublika Uşaq Kitabxanası, 2016

T rtib id n:

Banin ( sl adı  mm  l-Banu Mirzə qızı  s dullayeva) Bakının məşhur milyonçular nəslindən olub, 1917-ci il inqilabından sonra dođma vətəni t rk edərək mühacirətə getməli olmuř Azərbaycan əsilli fransız yazı ısıdır. Bakı neft s naye isi, milyonçu, Azərbaycan Demokratik Respublikasının ticarət naziri olmuř Mirzə  s dullayevin ailəsində g z a an  mm lbanu uřaqlıqdan çox gözəl təhsil almıř, bir neçə Avropa dilini  yr nmiřdir. Azərbaycanda Sovet hakimiyyəti qurulduqdan sonra onun ailəsi Türkiyəyə k  m ř, 1924-c  ildən isə Parisdə yařamađa bařlamıřdır.

Parisdə bir neçə peř d   z n  sınayan Banin tədricən ədəbi dairələrlə əlaqələr qurmuř v  xüsusilə rus mühacir yazıçıları ilə dostlařmıřdır. Onun tanıřları sırasında filosoflar, řairl r, yazıçılar və s. yaradıcı insanlar var idi.

Baninin inqilabdan öncəki Azərbaycanda bař verən hadisələrdən bəhs edən “Nami” (1943) adlı ilk romanı uđur qazanmasa da, 1945-ci ildə iřiq  z  g r n “Qafqaz günləri” yazıçıya ř hr t qazandırır, onu fransız oxucusuna tanıdır.

Banin tərcüməçilik fəaliyyəti ilə də m řđul olmuř, ř xs n tanıř olduđu m řhur rus yazıçısı, Nobel mükafatı laureatı İvan Bunin və alman filosofu Ernst Yunger haqqında əsərlər yazmıřdır.

Banin hər zaman azərbaycanlı olduğunu fəxrlə vurğulamış, öz doğma vətəni ilə bağlı hadisələrə biganə yanaşmamışdır. O, Parisdə “Azərbaycan evi” assosiasiyasının üzvü idi. Yazıçı Fransanın kütləvi informasiya vasitələrində Dağlıq Qarabağ hadisələri ilə bağlı çıxış edərək, öz xalqının haqq işini müdafiə edirdi.

Öz doğma vətəninə yenidən görmək arzusunda olan Baninə bu təəssüf ki, nəsib olmur. 1992-ci il oktyabrın 29-da Fransanın “Fiqaro” qəzeti belə bir ağır xəbəri oxuculara çatdırır: “İlk fransızdilli azərbaycanlı yazıçı Banin vəfat edib”.

Tarixi hadisələrin burulğanına düşərək taleyin hökmü ilə çox gənc yaşda vətəndən didərgin düşən, tamamilə yad mühitdə, tanımadığı ölkədə ləyaqətli ömür yaşayan, məşhur yazıçı kimi tanınan Baninin şəxsiyyətinin və yaradıcılığının gənc oxucular arasında tanınması vacibdir. Bu məqsədlə F.Köçərli adına Respublika Kitabxanasında hazırlanmış metodik vəsait iki hissədən ibarətdir. I hissədə yazıçının həyat və yaradıcılığı haqqında, II hissədə isə onun yubileyi ilə əlaqədar keçiriləcək tədbirlərdən söhbət açılır.

Həyatı:

Banin (Ümmülbənin) 1905-ci ildə Bakıda doğulmuşdur. Onun hər iki babası (ana tərəfdən Musa Nağıyev və ata tərəfdən Şəmsi Əsədullayev) Bakının tanınmış neft milyonçuları idi. Balaca Banin körpə yaşında anasını itirmiş, üç bacısı ilə avropalı dayə və tərbiyəçilərin nəzarəti altında böyümüşdür. Bu

dayələrin vasitəsilə fransız, alman və ingilis dillərini öyrənmiş, dünya ədəbiyyatı və mədəniyyəti ilə yaxından tanış olmuşdur. Azərbaycan Demokratik Respublikasının süqutundan, ölkənin Sovet Rusiyası tərəfindən işğalından sonra 1924-cü ildə Türkiyəyə mühacirət edərək, oradan da Fransaya köçmüşdür.

Fransada daimi məskunlaşan Ümmülbəni burada müxtəlif işlərdə çalışmışdır. Satıcı, maneken kimi işlərdə çalışmaqla yanaşı təhsilini də davam etdirmişdir. Uşaqlıqdan bir neçə Avropa dilini öyrənməsi onun çox köməyinə çatır. Daha sonra o tərcüməçilik, jurnalistika ilə məşğul olur, radioda fransız dilində verilişləri redaktə edir.

Paris həyatı, 20-30-cu illərdə Parisin ədəbi mühiti Ümmülbəniyə ciddi təsir göstərmiş, onda yazıçılıq həvəsi yaratmışdır. Yazıçının ilk romanı “Nami” 1943-cü ildə nəşr olunmuşdur. Mövzusu Azərbaycan həyatından götürülmüş bu əsər uğur qazanmasa da Ümmülbəni ruhdan düşmür. İki ildən sonra onun “Qafqaz günləri” avtobioqrafik romanı çap olunur. Bu roman onu Fransada tanıdır. Sonralar yazıçı “Ernst Yungərlə görüş”, “Mən tiryəki seçdim”, “Sonra”, “Yad Fransa”, “Paris günləri”, “Bununin son həcəti” əsərlərini qələmə almışdır.

Ümmülbəni 1992-ci ildə, 87 yaşında vəfat etmiş və onu öz vəsiyyətinə görə Anatomiya İnstitutuna veriblər. Özündən sonra romanlar, publisitik əsərlər, tərcümələr, məktubların daxil olduğu çox zəngin ədəbi irs qoyan yazıçının zəngin ədəbi irsinin tədqiq

olunması və Azərbaycan dilində nəşr edilməsinə böyük ehtiyac var.

Yaradıcılığı:

Ədəbi fəaliyyətə “Nami” (1943) romanı ilə başlayan Ümmülbəni bu əsərində uşaqlıq dövrünü yaşadığı vətəni Azərbaycan, inqilabdan əvvəlki Bakı haqqında yazmışdır. Bu əsər uğur qazanmasa da, yazıçı ruhdan düşmür və artıq 1945-ci ildə ona böyük uğur qazandıran “Qafqaz günləri” romanı çapdan çıxır. Bu əsər və onun ardı olan “Paris günləri” avtobiqrafik əsərlərdir.

Yazıçılıq fəaliyyətinə başlamaq qərarını dostlarının, əsasən də Rusiyadan olan mühacir qələm ustalarının məsləhəti ilə alan Baninin yaradıcılığını şərti olaraq iki hissəyə ayırmaq olar. Onun yaradıcılığının erkən dövrlərinə aid əsərlər sırf avtobiqrafik, Azərbaycan mövzulu, motivlidir və xatirələrlə bağlıdır. Bu əsərlərdə yazıçı özünün şəxsən şahidi və kiçik yaşda olmasına baxmayaraq bilavasitə iştirakçısı olduğu hadisələri təsvir edir. Bu hadisələr ölkəmiz üçün taleyüklü hadisələr idi. Gənc demokratik respublika bolşeviklər tərəfindən işğal olunur, Azərbaycanın bütün siyasi və bununla eyni zamanda sosial, mənəvi mühiti köklü dəyişikliklərə məruz qalır.

Yazıçı, bu hadisələrin özünün də mənsub olduğu varlılar zümərəsində yaratdığı təlatümlərin ailəsinin, qohumlarının timsalında çox realist təsvirini

verir. Hadisələrin burulğanına düşən yeniyetmə qızın mühacirətə gedənə qədər gördükləri, yaşadıkları “Qafqaz günləri”, mühacirətdə başına gələnler isə “Paris günləri” əsərində təsvir olunub.

Azərbaycan oxucusu “Qafqaz günləri” əsəri ilə ilk dəfə 1988-ci ildə Hamlet Qocayevin fransız dilindən tərcüməsi ilə tanış olublar. Bu əsərdə bəlkə də Azərbaycan oxucusunu çox təəccübləndirəcək, hətta heyretə salacaq məqamlar var. Amma heç kimin tanımadığı bir yazıçının yad ölkədə oxucuların diqqətini cəlb etməsinin çox çətin olduğu üçün Baninin bilərəkdən bəzi şişirtmələrə yol verməsi mümkündür. Bu, çox güman Azərbaycanı heç kimin tanımadığı Fransada bir yazıçı kimi uğur qazanmaq, tələbkar fransız oxucunun diqqətini cəlb etmək üçün atılmış bir addım olmuşdur.

Baninin bu əsərlərdən sonra qələmə aldığı romanlarda yad mühitə düşmüş mühacir obrazı əsas yer tutur. Onun “Buninin son höcəti” əsərində məşhur rus yazıçısı, Nobel mükafatı laureatı İvan Buninin Baninlə münasibətləri fonunda rus ziyalı mühacirin Avropadakı həyatı, düşüncələri oxucuya çatdırılır.

Banin alman yazıçısı və filosofu Ernst Yungerlə dost olmuş, onun əsərlərini redaktə və tərcümə etmiş, həmçinin üç əsərini – “Ernst Yungerlə görüş”, “Ernst Yungerin portreti” və “Müxtəlif simalı Ernst Yunger” - ona həsr etmişdir.

Banin sadaladığımız əsərlərdən başqa bolşeviklərin dini kütlə üçün tiryək hesab etmələrinə

cavab kimi yazdığı “Mən tiryəki seçdim” (1959), “Sonra” (1961), “Yad Fransa” (1968), “Sonuncu ümidin harayı” (1971) və s. əsərlərin müəllifidir. Yazıçı ömrünün son illərində “Mariyanın mənə dedikləri” əsəri üzərində işləmiş və bu əsər 1991-ci ildə işıq üzü görmüşdür.

Banin çox erkən yaşlardan doğma vətəmindən uzaq düşərək sonralar bir daha heç vaxt vətəni görməsə də, bəzi başqa mühacirlərin etdiyi kimi türk və ya fars deyil, məhz azərbaycanlı olduğunu həmişə vurğulamışdır. Qarabağda məlum hadisələr başladığı zaman o, əsl vətənpərvər kimi Fransa mətbuatında çıxışlar etmiş, ermənilərin Qarabağa necə və nə zaman köçürülmələri, onların iddialarının boş və cəfəng olması haqqında yazmışdır. Fransanın nüfuzlu “Le Mond” qəzetində 1990-cı il yanvarın 20-də yazığının “Azərbaycanın mövqeyini azərbaycanlı yazıçı Ümm-əl-Banu ifadə edir” redaksiya izahatı ilə “Dağlıq Qarabağ” adlı məqaləsi dərc olunur. Bu məqalədə Banin ətraflı şəkildə Azərbaycan-Ermənistan münaqişəsinin köklərini göstərir, ermənilərin torpaqlarımıza haqsız iddialarını, daşnakların bolşeviklərlə əlbirliyi və onların xalqımıza qarşı birlikdə törətdikləri cinayətləri ifşa edir.

Gözəl yazığımız Baninə doğma vətəni yenidən görmək nəsb olmasa da, bizlər, onun həmvətənləri qoyub getdiyi yaradıcı irsinə sahib çıxmalı, bu əsərlər araşdırılmalı, tərcümə olunub nəşr olunmalıdır. Bu, bizim bir millət olaraq həm Baninin Bakıda gözəl

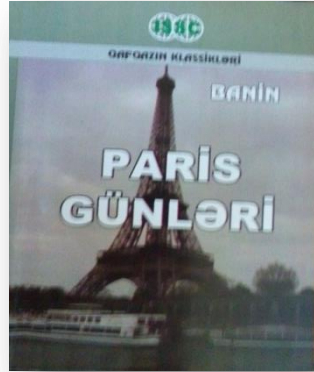
binalar tikdirmiş, xeyriyyəçiliklə məşğul olmuş babalarına, həm də Avropada Azərbaycanı ləyaqətlə təmsil etmiş yazıçının özünə borcumuzdur.

Yazıçının yubileyi münasibətilə kitabxanalarda bir sıra tədbirlər keçirmək olar. İlk öncə kitabxanada yazıçı ilə bağlı sərgi təşkil olunmalıdır. Sərgi üçün aşağıdakı başlıqlardan birini seçmək olar: “Azərbaycan zadəganlarının Avropadakı təmsilçisi”, “Qafqazdan başlayan və Parisdə bitən uzun yolun yolçusu Banin”, “Milyonçunun ailəsindən olan sadə qəlbli qadın Ümm-əl-Bani”, “Bakıdan olan balaca Ümm-əl-Bani Parisdə məşhur yazıçı Banin oldu!”, “Xəzər sahillərindən Sena sahillərinə - Bakıdan Parisə: uzun bir ömürə sığmayacaq qədər xatirələr”, “İki məşhur nəslin Avropada şöhrət qazanan xanım nümayəndəsi Ümm-əl-Bani”, “Azərbaycan əsilli fransız yazıçısı – onu Avropada belə tanıyırlar” və s.

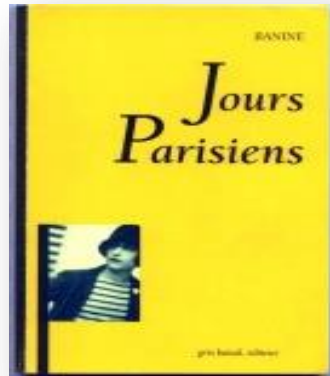
Sərgidə yazıçının kitabları, fotosəkilləri, haqqında yazılmış məqalələr nümayiş olunur.

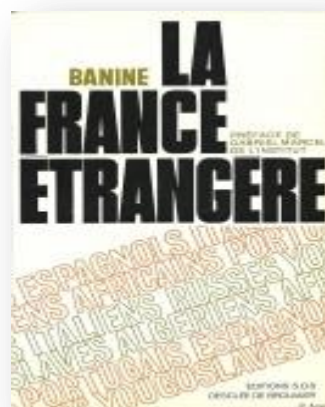
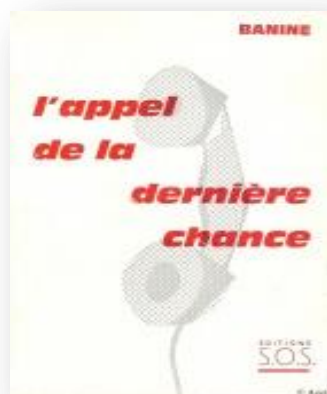
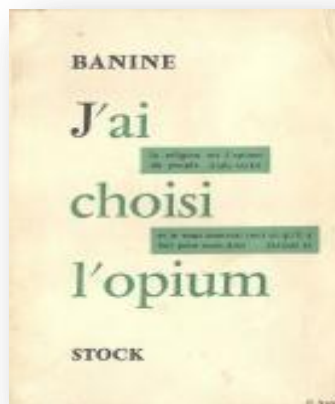
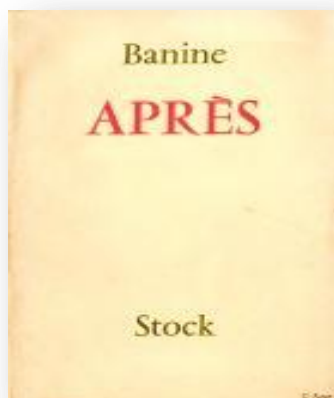
İndi isə “Qafqazdan başlayan və Parisdə bitən uzun yolun yolçusu Banin” adlı sərginin nümunəsini veririk.

1. Başlıq. “Qafqazdan başlayan və Parisdə bitən uzun yolun yolçusu Banin”.
2. Kitablarının nümayişi.
3. Görkəmli şəxsiyyətlərin Banin haqqında fikirləri.
4. Haqqında yazılmış məqalələrin kartotekası.

Yazıcının Fransada nəşr olunmuş kitabları:

Görkəmli şəxsiyyətlərin Banin haqqında söylədikləri:

Baninin özünün dediyi kimi, Azərbaycan onun üçün itmiş xəyallar ölkəsi idi: orda uşaqlığı qalmışdı, uşaqlığının dumanlı xatirələri itmişdi. Birdəfəlik itmişdi. Amma həm də həmişə ağrı və ümidlə birlikdə bəslənib qorunmuşdu.

Rolf Ştürmer

Alman yazıçısı, Baninin ədəbi varisi

Banin ilk romanı “Nami”də öz qəhrəmanının taleyini təsvir edərək Azərbaycandakı mövcud sosial quruluşun məhvini və XX əsrin əvvəllərində baş verən faciəvi hadisələri təsvir edir.

Ramiz Abutalıbov

Diplomat, ictimai xadim

Baninin xatirələri XX əsrin əvvəllərində Bakıda, ümumən ölkədə baş vermiş hadisələr haqqında məlumat verən azsaylı mənbələrdən biridir.

Seymur Baycan

Yazar

“Qafqaz günləri” avtobioqrafik olsa belə, XX əsr ədəbiyyatımızın ən mükəmməl əsəridir demək olar.

Elkin Xəlilov

Yazar, jurnalist

Kitabxanada yazıçıya həsr olunmuş **ədəbi-bədii gecə** keçirilməsi məqsədəuyğundur. Ədəbi-bədii gecə keçirilərkən zalda yazıçının portreti asılmalı, kitablarından sərgi hazırlanmalıdır. Ədəbi-bədii gecə aşağıdakı proqram əsasında aparılır:

1. Slayd: (“Vətəndən uzaq və vətənə yaxın Banin”)
2. Giriş hissə (Aparıcılar Baninin həyat və yaradıcılığı haqqında məlumat verirlər)
3. Baninin yaradıcılığı haqqında kitabxana rəhbərliyinin, jurnalist, yazıçı və ədəbiyyatşünasların çıxışları
4. Yazıçının əsərindən hazırlanmış səhnəciyin yuxarı sinif şagirdlərinin ifasında təqdim olunması
5. Tədbirin yekunu

Yazıçının Azərbaycan dilində yalnız iki kitabı olduğundan sərgidə onun haqqında dövrü mətbuatda və məcmuələrdə dərc olunmuş məqalələri də nümayiş etdirmək olar. Bu tədbirə şairlər, yazıçılar, jurnalistlər, tələbələr dəvət oluna bilər. Aparıcılar Baninin həyat və yaradıcılığı haqqında məlumat verirlər.

I Aparıcı: Azərbaycan əsilli fransızdilli yazıçı, öz ölkəsində az tanınan və tədqiq olunan Banin 1905-ci il ildə Bakıda milyonçu və Azərbaycan Demokratik Cümhuriyyəti hökumətində ticarət naziri vəzifəsində çalışmış Mirzə Əsədullayevin ailəsində anadan olmuşdur. Banin dünyaya gələrkən anasını itirmiş, üç bacısı ilə birlikdə alman tərbiyəçi tərəfindən böyüdülmüşdür. Müstəqil cümhuriyyətimiz bolşeviklər

tərəfindən işğal olunduqdan sonra, milli hökumətin əksər üzvləri kimi Mirzə Əsədullayev də həbs olunur, çox çətinliklərdən sonra həbsdən azad olaraq mühacirət edir.

II Aparıcı: Çox gənc yaşında həyatın keşməkeşlərini dadan gənc Ümmülbanu 1924-cü ildə Fransaya mühacirət edir və ömrünün sonuna qədər burada yaşayır. Yad ölkədə bir çox işlərdə çalışan gələcək yazıçı jurnalist, redaktor, tərcüməçilik edir və dostlarının məsləhəti ilə bədii yaradıcılığa başlayır. Onun Azərbaycanda sosial quruluşun məhv olması və XX əsrin əvvəllərində baş verən faciəvi hadisələri təsvir etdiyi ilk “Nami” əsəri oxucular və eyni zamanda dövrünün məşhur yazıçıları və mütəfəkkirlərinin – Jan Pol Sartr, Lui Araqon, Pol Elyuar, Ernst Yunger, Nikos Kazantsakis və başqalarının diqqətini cəlb edir.

I Aparıcı: Lakin yazıçının 1945-ci ildə çapdan çıxan avtobioqrafik “Qafqaz günləri” əsəri ona böyük şöhrət gətirir. Bu romanın ardı olan “Paris günləri” əsəri isə iki il sonra nəşr olunur. Artıq Fransada yazıçı kimi tanınmış Banin bir birinin ardınca yeni romanları – “Ernst Yungerlə görüş”, “Mən tiryəki seçdim”, “Yad Fransa”, “İvan Buninin son höcəti” və s. qələmə alır.

Banin yalnız ədəbi yaradıcılıqla məşğul olmur, həm də tərcüməçilik və redaktorluq edir. Bir neçə dili mükəmməl bilən yazıçı xanım məşhur rus yazıçılarının əsərlərini fransız dilinə tərcümə edir. Həmçinin Ernst Yungerin əsərlərini alman dilindən fransızcaya çevirir. Ernst Yungerin əsərlərində də Baninə həsr olunmuş hissələr çoxdur. Lakin azərbaycanlı oxuculara bu

əsərlərin heç biri tanış deyil. Banin ömrünün son illərində “Mariyanın mənə dedikləri” əsərini qələmə almışdır.

II Aparıcı: Çox gənc yaşlarından vətəninə ayrı düşən yazıçı bir daha vətəninə görməyə müvəffəq olmur. Lakin o, vətəninə baş verən hadisələrə heç zaman biganə qalmır. Banin “Azərbaycan evi” Paris Assosiasiyasının üzvü idi. Ötən əsrin 80-ci illərin sonu və 90-cı illərin əvvəllərində başlayan hadisələr zamanı xalqımızın mövqeyini Fransanın ən nüfuzlu mətbuat orqanlarında cəsəret və qətiyyətlə müdafiə edirdi.

I Aparıcı: Baninin həyat və yaradıcılığının ölkəmizdə tədqiq olunması və əsərlərinin tərcümə olunaraq nəşr olunmasına ehtiyac var. Bu istedadlı xanım yazığımızın zəngin irsi öz həmvətənlərinə çatdırılmalıdır. Çünki bu əsərlər bizə keçmişimiz haqqında çox qiymətli məlumatlar verə biləcək mənbələrdir. Ümumilikdə, yazıcının səkkiz romanı və bir povesti var. Lakin bu bədii əsərlərdən əlavə yazıcının publisistikası, məqalələri, məktubları və digər yazıları var. O, öz arxivini – kitabları, məktubları, sənədləri alman yazıçısı Rolf Ştümmerə vermişdir.

II Aparıcı: Arzu edirik ki, dəyərli yazıcının bütün əsərləri doğma dilimizə tərcümə olunsun, haqqında araşdırmalar aparılsın, tədqiqatçılar tərəfindən diqqətə alınsın.

Kitabxanada Baninin fotosəkillərindən, köhnə Bakinin və yaşadığı digər mühitlərin şəkillərindən ibarət sərgi yaratmaq, oxucularda onun həyatı

haqqında təsəvvür yaratmaq olar. Sərgi üçün
fotoşekilləri təqdim edirik:

Kitabxanada yazıçının “Qafqaz günləri” əsəri əsasında yuxarı sinif şagirdləri arasında sual-cavab gecəsi keçirmək olar.

Kitabxanaçı: Deyə bilərsiznmi, Banin “Qafqaz günləri” əsərini neçənci ildə yazıb?

I Oxucu: Banin “Qafqaz günləri” əsərini 1945-ci ildə qələmə almışdır və bu əsər ona şöhrət qazandırmışdır.

Kitabxanaçı: Əsərdə təsvir edilən hadisələr hansı dövrdə və harada baş verir?

II Oxucu: Əsərdə təsviri verilən hadisələr XX əsrin əvvəllərində, Azərbaycan Demokratik Cümhuriyyətinin quruluşu və süqutu illərinə təsadüf edir. Hadisələr Bakı şəhərində cərəyan edir.

Kitabxanaçı: Bu əsərin əsas qəhrəmanı kimdir?

I Oxucu: Əsər avtobioqrafik olduğu üçün baş qəhrəman da müəllifin özüdür. Əsərdəki hadisələr onun dilindən nəql olunur.

Kitabxanaçı: O, hansı mühitdə böyüyüb boya-başa çatır?

II Oxucu: Həm ana, həm də ata tərəfindən məşhur neft milyonçularının nəvəsi olan Banin dəbdəbəli, zəngin, hərtərəfli təmin olunmuş həyat tərzinə malik uşaqlıq keçirmişdi. Dünyaya gəldiyi zaman anasını itirən balaca qızcıqaz üç bacısı ilə birlikdə alman tərbiyəçi tərəfindən böyüdü. Lakin regionda və ölkəmizdə baş verən tarixi hadisələr nəticəsində milyonçular, o cümlədən Əsədullayevlər ailəsi bir günün içində hər şeyini, bütün var-dövlətini itirir.

Kitabxanaçı: Baninin atası milli hökumətdə hansı vəzifəni tuturdu?

I Oxucu: Yazıçının atası Mirzə Əsədullayev (o, milyonçu Şəmsi Əsədullayevin oğlu idi) ADR hökumətinin ticarət naziri idi.

Kitabxanaçı: Bolşeviklərin Bakını işğal etməsindən sonra Əsədullayevlər ailəsi hansı vəziyyətə düşür?

II Oxucu: Mirzə Əsədullayev həbs olunur, onların mülkləri, var-dövlətləri əllərindən çıxır, evlərinə isə rus hərbiçiləri və onların ailələri doluşurlar. Çox çətin vəziyyətə düşən ailə üzvləri çıxış yolunu ölkəni tərk edib mühacirət etməkdə görürlər. Atasını həbsdən azad etmək və ona pasport təşkil etmək üçün Banin sevmədiyi, lakin bu işdə ona kömək edəcək Cəmil adlı adamla ailə qurur. Cəmilin köməyi ilə Baninin atası həbsdən qurtulur və ölkəni tərk edir. Bir müddət sonra Banin də Bakıdan həmişəlik gedir və bir daha heç zaman doğma vətəni görmür.

Kitabxanaçı: Bu əsərdə ən çox xoşunuza gələn obraz hansıdır?

I Oxucu: “Qafqaz günləri” əsərində ən çox xoşuma gələn obraz nənə obrazıdır. Bu qadın əsl Azərbaycan xanımı, ağbirçəyidir. O, həm sərt, həm qənaətcil, evi, ailəni öz hökmü, nüfuzu ilə idarə edən, bir yerdə tutmağı bacaran qadın, həm də mərhəmətli, dininə bağlı bir mömin, nəvələrinə özünəməxsus sərt sevgi bəsləyən, nəvazişli nənədir.

Kitabxanaçı: Romandakı hadisələr hansı əsərdə davam edir?

II Oxucu: Romanda baş verənlərin ardını biz “Paris günləri” əsərində oxuya bilərik.

Ədəbiyyat siyahısı:

1. Abutalıbova, N. Azərbaycan-Fransa mədəni əlaqələri / Nigar Abdullayeva // Qobustan. – 1987. - № 3 (75).
2. Abutalıbova, N.; Quliyev, Q. İztirab etüdü / Nigar Abutalıbova, Qorxmaz Quliyev // Azərbaycan. - 1987. - № 12.
3. Anar. Fransa görüşləri / Anar // Bakı.- 1965.- 9 yanvar.
4. Banin. Qafqaz günləri: roman. - Bakı: Yazıçı, 1992.
5. Əlamətdar və tarixi günlər təqvimi - 2015.
6. Ümm-əl-Banin. İvan Buninin son höcəti: sənədli povest. - Azərbaycan. - 1987. - № 12.